

Lõimumis-, sh kohanemisvaldkonna teenused Eestis

Juhendmaterjal kohalikele omavalitsustele

Tallinn 2022

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Eesti lõimumis- ja kohanemisvaldkond	3
1.1. Lõimumis- ja kohanemisvaldkonnaga seotud institutsiooniline raamistik	5
1.2. Lõimumis- ja kohanemisvaldkonna peamised õigusaktid	7
2. Teenuste arendamise üldised tegevusjuhised	7
2.1. Olukorra analüüs ja tegevuste kindlaksmääramine	8
2.2. Info kättesaadavuse parandamine	8
2.3. Koostöö	9
3. Kohanemis- ja lõimumisteenused	11
3.1. Näiteid kohanemist ja lõimumist toetavatest teenustest Eestis	11
3.1.1. Kohanemisprogramm <i>Settle in Estonia</i>	11
3.1.2. Tallinna Kesklinna Valitsuse projekt	11
3.1.3. Tartu Linnavalitsuse projekt (Tartu Välismaalaste Teenuskeskus)	11
3.1.4. Romade mentoriteenus Valga vallas	11
3.1.5. Eesti Rahvusvaheline Maja Tallinnas	12
3.1.6. Terviseameti nõustamine	12
3.1.7. PPA migratsiooni nõustamine	12
3.1.8. Integratsiooni Sihtasutuse nõustamisteenus	12
3.1.9. Infoportaal „Linda“	13
3.2. Näiteid kohalike omavalitsuste tasandil algatatud tegevustest	13
3.2.1. Nõuandvad kogud ja ümarlauad	13
3.2.2. Tallinna Keskraamatukogu keelekohvikud	13
3.2.3. Tartu Rahvusvaheline Maja	14
3.2.4. Pärnu Rahvusvaheline Maja	14
3.2.5. Narva Rahvaste Maja	14
3.2.6. Tallinna Lilleküla gümnaasiumi õpe välispäritolu õpilastele	14
3.3.7. Pärnu Pernova hariduskeskuse keelekümbelusprogrammid	14
Lisa 1. Kohanemis- ja lõimumisvaldkonna teenused ja materjalid	15
Lisa 2. Eestis viibimise seaduslikud alused	18
Lisa 3. Avalikele teenustele ligipääs: elamisloaga vs viisa alusel viibivad inimesed	19
Lisa 4. Dokumendis kasutatud mõisted	20
Lisa 5. Lühendid	22

Sissejuhatus

See juhendmaterjal annab ülevaate võimalustest, kuidas kujundada kohanemis- ja lõimumisteenuseid kohalike omavalitsuste tasandil ja aidata kaasa ühtse standardi loomisele kohalikes omavalitsustes, eesmärgiga pakkuda teenuseid uussisserändajatele, eesti keelest erineva emakeelega pikaajalistele elanikele ja tagasipöördujatele. Juhendmaterjal tutvustab lõimumis- ja kohanemispoliitika valdkonda Eestis ning esitab näiteid lõimumist ja kohanemist toetavatest teenustest. Samuti selgitab see valdkondlikke mõisteid ja annab soovitusi, et vastavaid teenuseid kohalikes omavalitsustes planeerida.

Lõimumis- ja kohanemispoliitika kujundamisel on koostööpartneritena oluline roll eelkõige kohalikel omavalitsustel, sest seal suhestutakse Eesti riigi ja ühiskonnaga kõige vahetumalt. Seega on kohalike omavalitsuste valmisolek ja võimekus lõimumis- ja kohanemisteenudega tegelemiseks eriti oluline. Senisest rohkem tähelepanu vajab kohalike omavalitsuste koostöö riigiga ning teadlikkuse suurendamine olemasolevate kohanemist ja lõimumist toetavate teenuste kohta. Teenuste nüüdisajastamine, ühiskondlike hoiakute kujundamine ning kultuuriliste ja sotsiaalsete pingete maandamine on märksõnad, mis läbivad lõimumis- ja kohanemisvaldkonna poliitikakujundamist nii riiklike institutsioonide kui ka kohalike omavalitsuste tasandil.

Siinne juhendmaterjal aitab kaasa arengukava „Sidus Eesti 2030“ eesmärkide elluviimisele, kus üks tegevussuund on kujundada tõhusat kohanemis- ja lõimumispoliitikat ning teine suund riigi tihedam koostöö kohalike omavalitsustega nii uussisserändajate kohanemist ja lõimumist toetavate teenuste kui ka riiki tagasi pöörduvate rahvuskaaslastele mõeldud teenuste elluviimisel.¹ Juhendmaterjali uuendatakse igal aastal, et pakkuda koostööpartneritele asjakohast valdkondlikku teavet.

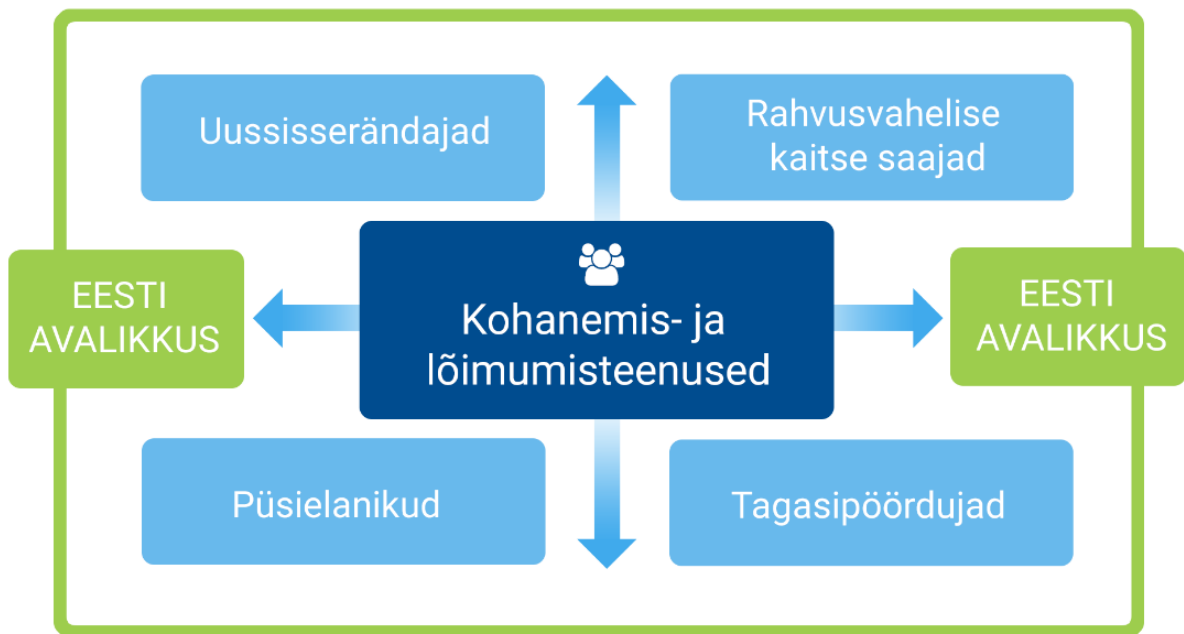
Valdkonna olulisi uudiseid, uusi projekte jms tutvustab Kultuuriministeeriumi kohanemise ja lõimumise kuukiri. Lisateavet ja liituda saab meiliaadressil liisa.rohila@kul.ee. Lisaks tehakse Kultuuriministeeriumi algatusel 2022. aastal kohalike omavalitsuste töötajatele **maakondlikke teabepäevi**, kus tutvustatakse kohanemis- ja lõimumisvaldkonda ja selle probleeme lähemalt ning antakse muud vajalikku infot. Eesmärk on teha selliseid koolitusi regulaarselt. Igaastaselt koostatakse ka rändestatistika infomaterjal, kust saab infot sisse- ja väljarände, väljastatud elamislubade arvu kohta jms. Lisateavet saab Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse osakonnast.

1. Eesti lõimumis- ja kohanemisvaldkond

Kohanemine on esmane protsess, mille käigus riiki elama asunud uussisserändajad uue keskkonna ja vastuvõtva ühiskonnaga kohanevad. See eeldab teadmiste ja oskuste omandamist, mis aitab uues keskkonnas edukalt toimida. Edukas kohanemine on eeldus edasisele lõimumisele.

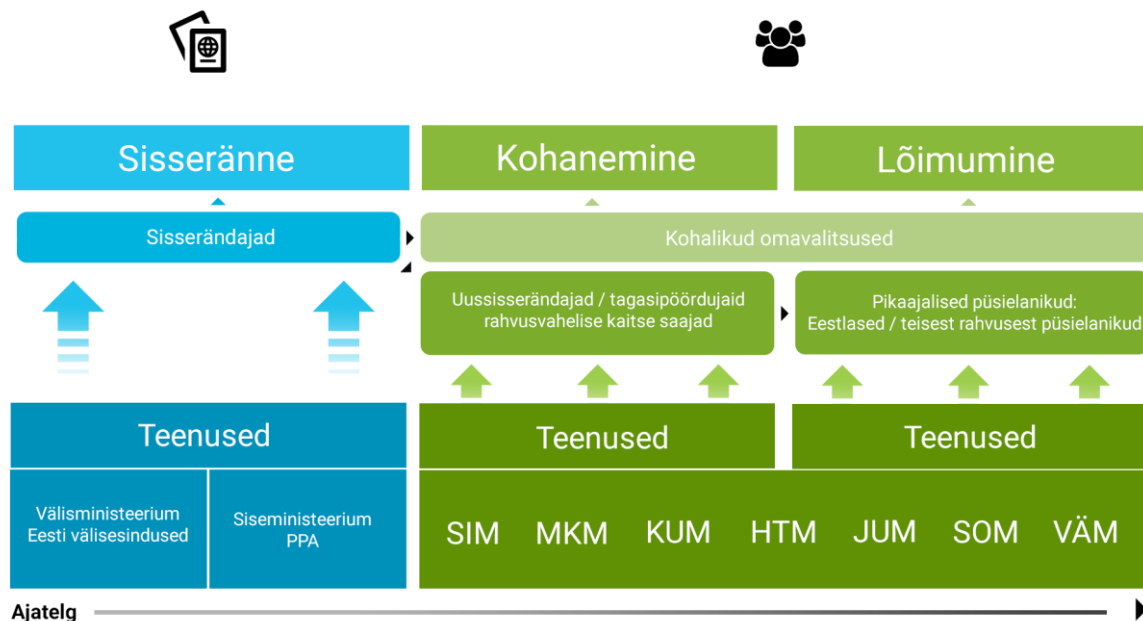
Lõimumise eesmärk on kaasa aidata stabiilse ühiskonna kujunemisele, kus eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed on omaks võtnud Eesti identiteedi ning peavad Eestit oma kodumaaks, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus, sh tööhõives, elukestvas õppes ja kodanikuühiskonnas, jagavad demokraatlikke väärtusi, annavad oma osa riigi ja ühiskonna arengusse ning orienteeruvad Eesti kultuuriruumis. Lõimumine on ühiskonda tervikuna läbiv kahesuunaline protsess, millesse on kaasatud kogu Eesti elanikkond.

¹ Kultuuriministeeriumi kodulehekülj: <https://www.kul.ee/siduseesti2030>

Joonis 2. Kohanemis- ja lõikumisteenuste sihtgrupid

Kohanemine ja lõikumine on mõlemad horisontaalsed poliitikavaldkonnad, mis puudutavad lisaks Kultuuriministeeriumile Siseministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Välisministeeriumi ja Justiitsministeeriumi haldusalasid ning vastavaid ametkondi ja koostööpartnereid.

Joonis 3. Rände-, kohanemis- ja lõikumisteenuseid pakuvad ministeeriumid Eestis

2019. aastal koostasid Kultuuriministeerium ja Siseministeerium kohanemis- ja lõikumisteenuste analüüsi, mille kohaselt pakub riik 2019. aasta seisuga 96 kohanemis- ja lõikumisteenust, sh 67 otsest, 23 kaudset ja 7 tugiteenust, mis on mõeldud nii eestlastele kui ka muust rahvusest püsielanikele, uuississerändajatele, väliseestlastele, sh tagasipöördujatele.² Üks analüüsi järeldus oli, et teenuste saajad

² Eesti riigi lõikumis- ja kohanemisteenused. Kultuuriministeerium 2019. <https://www.kul.ee/media/318/download>

ei ole sageli teadlikud olemasolevatest teenustest ning teenuste kättesaadavust piirab info killustatus. **Ühtlasi tõi analüüs välja vajaduse tihendada ametkondade koostööd, kaasata sellesse ka kohalikud omavalitsused,** toetada eri emakeelega noorte kontakte, sh mitteformaalset keeleõpet noorsootöös ja huvihariduses, analüüsida raamatukogude ja muuseumide võimekust luua keele- ja kultuuriõppe võimalusi ning **suurendada kohalike omavalitsuste võimekust nii informatsiooni edastamise, koolituse kui ka lisaressursside eraldamisega välismaalastele avalike teenuste (arstiabi, kooliharidus ja lasteaiad) senisest parema kättesaadavuse tagamiseks.**

1.1. Lõimumis- ja kohanemisvaldkonnaga seotud institutsiooniline raamistik

Lõimumis- ja kohanemispoliitika elluviimise, selle üldise arendamise ja kavandamise eest vastutab **Kultuuriministeerium**. Alates 2021. aastast on lõimumine ja kohanemine osa riigi rahvastiku ja sidususe tulemusvaldkonnast, mille tegevused määratakse kindlaks Kultuuriministeeriumi ja Siseministeeriumi ühises arengukavas „Sidus Eesti 2030“.

Riikliku lõimumiskava elluviimisega on seotud Kultuuriministeeriumi haldusalas tegutsev **Integratsiooni Sihtasutus**, kelle ülesanne on algatada ja toetada Eesti ühiskonna lõimumisele suunatud projekte ning juhtida [eesti keele majade](#) tööd Tallinnas ja Narvas. Samuti on sihtasutus seotud rahvuskaaslastele mõeldud teenuste rakendamisega – näiteks toetavad nad väliseesti kultuuriseltside ja välismaal elavate Eesti Vabariigi kodanike ja etniliste eestlaste tagasipöördumist ning korraldavad suviseid väliseesti noorte keele- ja kultuurilaagreid. Sihtasutus pakub koolitusi ja teabematerjale ning nõustamisteenuseid lõimumist puudutavates küsimustes.³

Eesti rändepoliitikat kujundab Siseministeerium ning seda viib ellu ministeeriumi haldusalas olev Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi ka PPA). Välismaalaste riigis viibimise õigust puudutavates küsimustes pakuvad abi **Politsei- ja Piirivalveameti migratsiooninõustajad Tallinnas, Tartus, Jõhvis ja Pärnus**⁴ ning rahvusvahelise kaitse valdkonna nõustajad. **Kultuuriministeeriumi** koordineeritud [kohanemisprogramm „Settle in Estonia“](#)⁵ pakub Eestisse elama asujatele sisseelamist ja kohanemist toetavaid teemapõhiseid koolitusi, A1–A2-tasemel eesti keele õpet ning nõustamist ja abi erinevate juriidiliste ja olmeküsimuste lahendamises. Välismaalased suunab kohanemisprogrammi Politsei- ja Piirivalveamet.

Haridus- ja Teadusministeerium tagab eesti keele õppe formaalhariduses ning toetab eesti keele õpet mitteformaalhariduses, sh täiskasvanute täiendõppes. Ministeerium vastutab ka noortepoliitika, lastevanemate nõustamise ning teisest rahvusest inimeste, sh uussisserändajate laste haridusküsimuste eest.

Sotsiaalministeerium kujundab rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate vastuvõtuga seotud poliitikat ning aitab kaasa sisserändajate tööhõivega seotud küsimuste lahendamisele lõimumisvaldkonnas, edendab soolist võrdõiguslikkust, võrdset kohtlemist ning sallivust ühiskonnas. **Sotsiaalkindlustusamet** tagab rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse ülesannete täitmise ja korraldab rahvusvahelise kaitse saaja ning tema perekonna elama asumise kohaliku omavalitsusüksusesse. **Töötukassa** pakub kutsealast eesti keele õpet ja karjäärinõustamist. Rahvusvahelise kaitse saajate lõimumist toetab tugiisikuteenus, mida praegu pakub **Sotsiaalkindlustusamet koostöös MTÜ Pagulasabiga**. Teenuse eesmärk on toetada rahvusvahelise kaitse saajat ja/või tema pereliikmeid, kes vajavad kõrvalabi ja täiendavat tuge kohanemiseks ning iseseisvaks toimetulekuks uues elukeskkonnas kohalikus omavalitsuses. Omavalitsuse üksus koostab koostöös inimesega ja teenuseosutajaga teenuse osutamise haldusakti või halduslepingu, määrates selles kindlaks teenuse sisu ja tugiisiku ülesanded.

³ Integratsiooni Sihtasutuse Eesti keele majades pakutakse nõustamist Tallinnas ja Narvas eesti, inglise ja vene keeles. Vt Integratsiooni Sihtasutuse kodulehelt: <https://www.integratsioon.ee/saabujale>.

⁴ PPA koduleht: <https://www.politsei.ee/et/migratsiooninoustajad>.

⁵ Kohanemisprogrammi koduleht: <https://www.settleinestonia.ee/>.

Justiitsministeerium korraldab inimkaubanduse ja vihakuritegude vastast poliitikat ja vastavat seadusloomet, samuti seaduste tõlkimist vene ja inglise keelde.

Rahandusministeerium viib ellu regionaal- ja halduspoliitikat, sh koostööprogramme kohalike omavalitsustega.

Välisministeerium korraldab viisapoliitikat ja konsulaarteenuseid, viib ellu diasporaapoliitikat ning tegeleb arengu- ja humanitaarabi koostööga.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium arendab tippspetsialistide ja oskustööjõu rändepoliitikat ning ettevõtlusalast nõustamist. Tegevusi Eesti ettevõtete ekspordivõimekuse suurendamiseks ning välisinvesteeringute kaasamiseks aitab ellu viia **Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus** (EAS), kes haldab ka portaali workinestonia.com ning toetab „Work in Estonia“ programmi raames **Eesti Rahvusvahelise Maja tegevust**⁶. „Work in Estonia“ programmi eesmärk on aidata Eesti ettevõtetel leida ja hoida välisspetsialiste suuremat lisandväärtust loovates valdkondades, rõhuasetusega info- ja kommunikatsioonitehnoloogial ning inseneriteadusel. Eesti Rahvusvahelises Majas pakuvad nõustamisteenuseid PPA, Tallinna Linnavalitsus (Perekonnaseisumamet ja Ettevõtlusamet), Integratsiooni Sihtasutus ja Eesti Töötukassa.

Joonis 4. Kohanemise ja lõimimise institutsiooniline raamistik

⁶ Vt ptk 5.4.1.1 ja <https://workinestonia.com/internationalhouse/>.

1.2. Lõimumis- ja kohanemisvaldkonna peamised õigusaktid

Peamine õigusakt, mis reguleerib kolmandate riikide kodanike Eesti Vabariiki sisenemist, seal viibimist, töötamist ja elamist, on **välismaalaste seadus**⁷. Euroopa Liidu, Šveitsi Konföderatsiooni, Ühendkuningriigi ning EMP kodanike ja nende pereliikmete õigusi reguleerib **Euroopa Liidu kodaniku seadus**⁸. Rahvusvahelise kaitse valdkond on reguleeritud rahvusvahelise õiguse ja Euroopa Liidu õigusega. Eestis sätestab rahvusvahelise kaitse andmise alused ning rahvusvahelise kaitse taotleja ja saaja elamis- ja töötamisõigused **välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus**⁹. **Kodakondsuse seadus**¹⁰ sätestab Eesti kodakondsuse omandamise, saamise, taastamise ja kaotamise korra. Vähemusrahvuse mõiste Eestis määratleb **vähemusrahvuste kaitse raamkonventsiooni ratifitseerimise seadus**.¹¹

Lisaks tuleb kohanemis- ja lõimumispoliitika elluviimisel arvestada seadusega sätestatud kohalike omavalitsuste ülesannet koolikohustuslike isikute üle arvestuse pidamise kohta **põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses**.¹² **Võrdse kohtlemise seaduse** eesmärk on tagada isikute kaitse diskrimineerimise eest rahvuse (etnilise kuuluvuse), rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel.¹³ Kultuuriministeeriumi kohanemisprogrammi määrusega on kehtestatud välismaalase, Euroopa Liidu kodaniku ja tema perekonnaliikme **kohanemisprogramm**, selles osalemise tingimused ning programmi suunamise kord.¹⁴ Alates 2019. aastast pakub riik vähemalt viis aastat Eestis seaduslikul alusel elanud inimesele, kes vastab peamistele kodakondsuse taotlemise tingimustele ja soovib taotleda Eesti kodakondsust, võimalust sõlmida riigiga **keeleõppeleping**¹⁵. Kui ta sõlmitud lepingu tingimusi ei täida, tuleb tal keeleõppekulud ja makstud hüvitis kompenseerida. Eestis saab kodakondsust taotleda pikaajalist või alalist elamisluba omav isik, kes on Eestis elanud vähemalt kaheksa aastat, millest viis püsivalt. Leping loetakse täidetuks, kui ta on esitanud Politsei- ja Piirivalveametile taotluse kodakondsuse omandamiseks.

2. Teenuste arendamise üldised tegevusjuhised

Tõhus lõimumispoliitika elluviimine eeldab, et kõigil koostööpartneritel on ühised arusaamad poliitika eesmärkidest ja selle rakendamise võimalustest. Enne teenuste väljatöötamist kohalikes omavalitsustes tasub kaaluda praeguste riiklike ametkondade ja sihtasutuste pakutavate teenuste kasutamist ja kohandamist omavalitsusüksuse reaalse vajaduse järgi. Piirkondades, kus teise kodukeelega rahvastikku on vähe, on ka kohalike omavalitsuste valmisolek kohanemis- ja lõimumisvaldkonna küsimustega tegelemiseks väike. Samuti võivad seal puududa teadmised juba olemasolevatest riigiteenustest.

Lõimumisvaldkonnaga on kohalikes omavalitsustes tihedalt seotud sotsiaalkaitse, noorsootöö, haridus- ja kultuurivaldkond. Omavalitsuse teenused võiksid olla e-teenustena võimalikult kättesaadavad (sh keelsuse, nt inglise ja vajaduse korral vene keeles), lihtsasti mõistetavad ja arusaadavad ka välismaalastele. Eelisjärjekorras tuleb tähelepanu pöörata hädavajalikele teenustele, nagu elukoha

⁷ Välismaalaste seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072020072>. Seaduses on juttu ka kohanemisprogrammist ja kohanemisest § 121¹, § 210² ja § 223¹.

⁸ Euroopa Liidu kodaniku seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/ELKS>.

⁹ Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/VRKS>.

¹⁰ Kodakondsuse seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/KodS>.

¹¹ Vähemusrahvuse kultuuri autonoomia seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/182796>.

¹² Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106052020027>.

¹³ Võrdse kohtlemise seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13096445>.

¹⁴ Kohanemisprogramm: <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052017004>. Kohanemisprogramm koosneb seitsmest teemamoodulist ja A1-taseme eesti keele õppest. Lisaks pakub Integratsiooni Sihtasutus erinevaid keeleõppe- ja koostöötegevusi, samuti toetusi eri rahvuste rahvuskultuuriseltsidele.

¹⁵ Keeleõppe lepinguga kohustub välismaalane osalema keelekursustel ja selle lõpus sooritama eesti keele B1 tasemeeksami ning hiljemalt aasta jooksul esitama ka taotluse Eesti kodakondsuse saamiseks. Riik kohustub tasuma keeleõppekulud ja hüvitama keeleõppepäevadeks võetud õppepuhkust 20 kalendripäeva eest keskmise palga alusel. Keeleõpet korraldab Sisekaitseakadeemia. Kodakondsuse seadus (KodS-i §6): <https://www.riigiteataja.ee/akt/KodS>, Siseministeeriumi koduleht: <https://www.siseministeerium.ee/keeleoppelepingud>

registreerimine, lasteaia, kooli, perearsti leidmine, maksude deklareerimine, sotsiaalküsimustes nõustamine ja vajaduse korral keeletoe pakkumine.

Teenuste arendamisel kohalikus omavalitsuses on soovitatavad järgmised etapid:

- 1) olukorra analüüs ja tegevuste kindlaksmääramine;
- 2) info kättesaadavuse parandamine;
- 3) koostöö (sh riigi ja teiste kohalike omavalitsustega, tugivõrgustike võimestamine teenuste arendamisel).

Kohanemist ja lõimumist toetavate teenuste väljatöötamisel saavad kohalikud omavalitsused ja omavalitsusliidud vajalikku nõustamist ja koolitusi Integratsiooni Sihtasutuselt ja Kultuuriministeeriumilt (kultuurilise mitmekesisuse osakond).

2.1. Olukorra analüüs ja tegevuste kindlaksmääramine

Olukorra kindlaksmääramine aitab saada ülevaate, kui suur on erineva keele- ja kultuuritaustaga elanike hulk omavalitsuses, millised on nende probleemid ja ootused, ning analüüsida, milliseid riigi pakutavaid lahendusi on võimalik ka kohalikes omavalitsustes pakkuda ja mida saab omavalitsus ise olukorra parandamiseks ette võtta.

Lõimumist toetava keskkonna ja teenuste väljatöötamiseks kohalikus omavalitsuses tuleks esimese sammuna teha olukorra analüüs ning püüda leida vastused järgmistele küsimusele.

- Milline on kohaliku omavalitsuse elanikkonna rahvuslik koosseis ning viimase viie aasta sisse- ja väljarände dünaamika? Milline on sisse- ja väljarändajate profiil (keelsus, rahvus, tööhõive)?
- Milline on olnud kohaliku omavalitsuse senine aktiivsus, kogemus riikliku kohanemise- ja lõimumispoliitika kavandamisel ja elluviimisel ning kuidas hinnatakse tulemusi?
- Millisena nähakse riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesannete jaotust kohanemise ja lõimumise edendamisel ning millised on kohalike omavalitsuste vajadused?
- Milline on ametnike kompetents ja keelteoskus ning kuidas see mõjutab kohaliku omavalitsuse töö tulemuslikkust?
- Millisel määral on kaasatud riigi kogemust ja teenuseid?

Kultuuriministeerium jagab sisserände ja elukoha registreerimise statistikat kohalike omavalitsustega kord kvartalis. Vajalikke andmeid saavad kohalikud omavalitsused ka Rahvastikuregistrist aruannetena või taotledes eraldi andmete väljastamist üksiktaotluse alusel veebilehe <https://rr-taotlus.smit.ee> kaudu. Andmete alusel saab välja selgitada kodakondsuse, keelsuse, hariduse jms.

2.2. Info kättesaadavuse parandamine

Eesmärk on saavutada olukord, et Eestis elavad inimesed on ühises, arusaadavas ja usaldusväärses kommunikatsiooni- ja informatsiooni ning tänu mitmesugustele vajaduspõhiste infokanalitele ollakse Eestis toimuvaga hästi kursis. Tähtis on tagada, et ametlik kvaliteetne info on kõigile Eesti elanikele kättesaadav. Muu emakeele ja kultuuritaustaga elanikke puudutav **oluline teave võiks kohaliku omavalitsuse veebilehel olla saadaval ka võõrkeeltes** (võimaluse korral inglise ja vene keeles). Lisaks võiks seal välja tuua kontaktisikud ja võimalused nõustamisteenusteks.

Vajalik teave, mis võiks kohaliku omavalitsuse kodulehel kajastuda, on:

- elukoha registreerimine;
- ravikindlustus ja perearstiteenused, esmaabi leidmine;

- elukoha leidmise võimalused;
- töö ja ettevõtlus;
- sotsiaalteenused, toetused;
- lasteaiad, koolid ja noorsootöö;
- kultuur, sport, vaba aeg;
- eesti keele õppimisvõimalused;
- liiklus ja sõidukite registreerimine;
- turvalisus, politsei, kriisiabi nõustamine;
- õigusabi;
- lemmikloomade pidamine.

Inforubriikide sisustamisel saab abiks olla programmi „Settle in Estonia“ raames koostatud õpiku „Era- ja avalikud teenused“ materjal, mis on kättesaadav nii inglise¹⁶ kui ka vene keeles¹⁷. **Samuti võib omavalitsuse kodulehel viidata portaalile Settle in Estonia** (<https://www.settleinestonia.ee>), kuhu koondatakse kogu kohanemiseks vajalik teave koos kontaktandmetega.

Erilist tähelepanu tuleks pöörata kommunikatsioonile. Tihti on kohalikud uudised, info ürituste vms kohta saadaval ainult eesti keeles. Oluline on, et kõik kohalikud elanikud oleksid samas infoväljas. Seega võiksid kohalikud omavalitsused mõelda, **kas ja kuidas jõuaks info eesti keelest erineva emakeelega elanikeni, kes eesti keelt veel ei oska.** Mõnes omavalitsustes on juba erinevaid initsiatiive algatatud, eesmärgiga parandada info kättesaadavust ja kommunikatsiooni muukeelse elanikkonnaga seas. Näiteks Tallinna Kesklinna Valitsuse ajalehes „Kesklinna sõnumid“ on ka inglisekeelne rubriik, mis sisaldab kõige olulisemaid uudiseid. Üha rohkem on hakatud teavet jagama ka sotsiaalvõrgustikes, nagu Facebook (nt Tallinna Kesklinna Valitsus on loonud Facebooki grupi „Tallinn City Centre for expats“, Tartu Linnavalitsus jagab infot Tartu Välismaalaste Teenuskeskuse Facebooki grupis).

2.3. Koostöö

Koostöö all mõeldakse **suhtlemist nii sidus- kui ka sihtrühmaga.** Eesmärk on luua toimivad koostöövõrgustikud (ümarlauad, töögrupid, nõukojad) ning kujundada välja vahetu ja avatud suhtlemine kõigi uussisserändajate gruppidega, kasutades selleks teisest rahvusest aktivistide abi.

Koostöövaldkonna saab jagada järgmisteks alavaldkondadeks.

- Koostöö riigi ja teiste kohalike omavalitsustega:
Kogemusi on soovitatav jagada riigi ning teiste kohalike omavalitsuste ja omavalitsusliitudega. See aitab analüüsida kohanemist ja lõimumist toetavate tegevuste ja teenuste tulemuslikkust ning kooskõla riigi eesmärkidega. Kasuks tuleb rahvusvaheline koostöö, mis aitab kaasa sobivaimate lahenduste leidmisele ning teenuste väljatöötamisele ja arendamisele.
- Tugivõrgustike võimestamine teenuste arendamisel:
Eesmärk on selgitada välja partnerid kohanemise ja lõimumise valdkonnas ning moodustada kohalikud tugivõrgustikud. Koostöös saab kindlaks määrata uussisserändajatele vajalikke teenuseid, nende arendamisvajadusi ning uussisserändajatega kokkupuutuvate organisatsioonide võimekust teenuseid pakkuda ja arendada.
- Kogukondade suhete tihendamine:
Kohalikus omavalitsuses tuleb kõigi elanike tähelepanu pöörata ühtekuuluvustunde suurendamisele, kaasa aidata ühisürituste korraldamisele ning mitmekülgsetele ja tasakaalustatud kajastustele nii kohalikus kui ka üleriigilises meedias. Inimlik ja aus meediakajastus aitab kaasa temade mõistmisele ja seeläbi ühiskonna sidususele.

¹⁶ https://issuu.com/siseministeerium/docs/iii_-_eng

¹⁷ https://issuu.com/siseministeerium/docs/iii_-_ru

➤ Eesti keele omandamise ja kultuuriruumi kaasamise toetamine:

Nii formaalne kui ka mitteformaalne eesti keele õpe aitab toetada õppijate soovi eesti kultuuri, ühiskonna ja eestlastega paremini suhestuda. Kohalik omavalitsus saab edastada infot keeleõppevõimaluste ja kohanemisprogrammi kohta, suunata soovijaid vajaduse korral nõustamisteenuse juurde ning toetada kaasamist kohalikku kultuuriellu. Samuti on kohalikes omavalitsustes sisseerändajate toetamisel aktiivne roll tööandjatel, kes pakuvad töötajatele sageli ka eesti keele õpet. Raamatukogudel on uussisseerändajaid toetava keskkonna ja kohtumispaijana suur potentsiaal, sest raamatukogude võrgustik asub linnades, asulates ja külades. Lisaks saavad linnad ja vallad toetada rahvusvähemuste kultuuriseltse ja seltsinguid nii tegevus- kui ka projektitoetustega, pakkuda ürituste korraldamiseks ruume, töövahendeid, transporti vms.

Joonis 5. Kohanemist ja lõimumist toetavate tegevuste kaardistamise etapid

Mitmekülgne koostöö siht- ja sidusrühmaga aitab leida ja teadvustada probleeme ja kitsaskohti ning leida neile parimad lahendused. Enne kirjeldatud kolm sammu (olukorra kindlaksmääramine, kommunikatsiooni parandamine ja koostöö) viivad teenuste arendamiseni, mis on lähema vaatluse all järgmises peatükis. **Uute teenuste arendamisel ja projektide algatamisel võib toe saamiseks pöörduda Kultuuriministeeriumi poole.**

3. Kohanemis- ja lõimumisteenused

Kohanemist ja lõimumist toetavaid teenuseid saab riik delegeerida lepingupõhiselt kohalikele omavalitsustele koos vajaliku rahaga. Mitmed kohalikud omavalitsused on ka ise algatanud vajaduspõhiseid teenuseid ja tegevusi. Allpool on esitatud mõned olulisemad lõimumis- ja kohanemisteenused Eestis.

3.1. Näiteid kohanemist ja lõimumist toetavatest teenustest Eestis

3.1.1. Kohanemisprogramm *Settle in Estonia*

Kohanemisprogramm *Settle in Estonia* on Eesti riigi poolt pakutav tasuta õppeprogramm, mis aitab Eestisse saabunud välismaalastel siin kergemini sisse elada ja kohaneda. Erinevatest koolitustest koosnev programm annab ülevaate Eesti riigi ja ühiskonna toimimisest ning igapäevasest elukorraldusest. Programmist saab infot Eestis töötamise, õppimise ning pereeluga seotud teemadel ning lisaks saab õppida ka eesti keelt A1 ja A2 tasemel. Samuti saab osaleda aruteludes, jagada enda kogemusi ning leida vastused Eestis kohanemisega seotud olulisemates küsimustes. See sobib kõigile välismaalastele, kes soovivad Eestis pikemalt peatuda ja tunda siin end kodusemalt. Rohkem infot: www.settleinestonia.ee, e-post info@settleinestonia.ee. Kontakt Kultuuriministeeriumis on Maria Aasma, e-post maria.aasma@kul.ee.

3.1.2. Tallinna Kesklinna Valitsuse projekt

Siseministeeriumi toel käivitus 2020. aasta suvel Tallinna Kesklinna Valitsuses Tallinna Kesklinna uussisserrändajate projekt ning tööle asus vastava projekti juht. Projekti eesmärgiks on vedada kohaliku tasandi tugivõrgustikku, korraldada koostööd ning nõustada uussisserrändajaid ja koguda neilt tagasisidet. Tegevusplaaniga tagatakse, et linnaosaga seotud aktuaalne info jõuaks õigel ajal ka ingliskeelsete elanikeni. Selleks loodi veebivõrgustik ("*Tallinn City Centre for Expats*" Facebookigrupp), kus Kesklinna ingliskeelsed elanikud saavad lisaks linnaosa uudiste saamisele avaldada ka arvamust ning rääkida kaasa linnaosa asjades ja arendusprojektides. Kord kuus antakse välja Kesklinna linnaosa ajalehte "Kesklinna Sõnumid", mille kaks lehekülge on inglise keeles. Lisaks avaldab Kesklinna valitsus koostöös Tallinna Linnavalitsusega igakuist ingliskeelset uudiskirja "*Tallinn in Brief*" ning podcasti "*Tallinn Talks*", mis ilmub samuti kord kuus. Rohkem projektist: <https://www.tallinn.ee/eng/Tallinn-City-Centre-New-Arrivals-Project>. Lisainfo: Richard Lemendik, e-post richard.lemendik@tallinnlv.ee.

3.1.3. Tartu Linnavalitsuse projekt (Tartu Välismaalaste Teenuskeskus)

Tartu Linnavalitsuse, Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli algatusel loodud Tartu Välismaalaste Teenuskeskus (*Tartu Welcome Centre*) avati 2019. aastal. Keskus pakub kõikidele Tartusse ja Lõuna-Eestisse elama asuvatele välismaalastele nõu kohanemisega seotud igapäevaelu küsimustes, vastab veebilehe ja Facebooki kaudu või e-kirja teel esitatud küsimustele, samuti korraldab igakuiseid kohanemisseminare ja -üritusi. Keskus teeb koostööd Töötukassa, Politsei- ja Piirivalveametiga, Maksu- ja Tolliametiga, Integratsiooni Sihtasutuse ning teiste organisatsioonidega, millega uussisserrändajad kokku puutuvad. Keskuse ingliskeelne koduleht pakub vajalikke viiteid portaalidele, kust uussisserrändaja leiab kohanemiseks vajalikku informatsiooni oma elu korraldamisel Eestis. Keskus asub aadressil Ülikooli 17, Tartu. Kontakt: info@tartuwelcomecentre.ee, veeb: <https://tartuwelcomecentre.ee/tartu-valismaalaste-teenuskeskus/>.

3.1.4. Romade mentoriteenus Valga vallas

2020. aasta juunis alustasid Valga vallas tööd kaks roma mentorit, kelle ülesandeks on toetada Valga vallas elavate romade lõimumist ja edendada selleks vajalikku dialoogi romade ja kohaliku omavalitsuse ja selle asutuste vahel. Teenuse üldine eesmärk on suurendada ebasoodsas sotsiaalmajanduslikus olukorras olevate romade teadlikkust oma õigustest ja kohustustest, parandada avaliku sektori suutlikkust nende õiguste tagamiseks, ületada kultuurilised ja staatusepõhised erinevused. Mentorid

toetavad roma noorte haridusteed, aitavad leida sobivaid avalikke teenuseid ja toetavad romade kultuurielu edendamist. Teenust rahastavad võrdselt Kultuuriministeerium ja Haridus- ja Teadusministeerium ning tegevusi viib ellu Integratsiooni Sihtasutus. Kontakt Integratsiooni Sihtasutuses on Kristina Pirgop, e-post kristina.prigop@integratsioon.ee.

3.1.5. Eesti Rahvusvaheline Maja Tallinnas

Tallinnas Ülemiste ärilinnakus asuv Eesti Rahvusvaheline Maja (*International House Estonia*)¹⁸ loodi 2018. aasta sügisel EAS-i ja Mainor AS-i eestvõttel koostöös PPA, Tallinna Linnavalitsuse, Integratsiooni Sihtasutuse, Töötukassa, Maksu- ja Tolliameti ning Siseministeeriumiga. Teenuseid ja infot pakuvad koostööpartnerid kõige kohta, mis puudutab Eestis töötamist ja elamist. Teenuskeskus on loodud välisspetsialistidele, nende peredele ja neid tööle võtvatele tööandjatele riigi ja omavalitsusega suhtlemiseks, nõustamisteenuste saamiseks ning kontaktvõrgustiku loomiseks. Keskuses on võimalik saada informatsiooni dokumentide (elamisluba, viisa jm) taotlemise kohta, taotleda isikukoodi, registreerida oma elukohta, saada karjäärinõustamist ning infot keeleõppe, hariduse, tervishoiu jm sujuvat Eestis kohanemist puudutavatel teemadel. Lisaks personaalsetele nõustamistele korraldatakse Rahvusvahelises Majas ka grupinõustamisi, hõlbustades seeläbi ka nõustatavate omavaheliste kontaktide tekkimist. Kontakt: Valukoja 8, Ülemiste City, Tallinn; telefon: 627 9701; e-post: info@workinestonia.com, veeb: workinestonia.com.

3.1.6. Terviseameti nõustamine

Alates 17. märtsist 2020 asus Kultuuriministeeriumi ja Terviseameti vahel sõlmitud ESF partnerluslepingu raames Terviseameti tööle koordinaator, kelle ülesandeks on parandada Eestis elavate välismaalaste ligipääsu tervishoiuteenusele, eelkõige perearstiteenusele. Lisaks tegeleb nõustaja Terviseameti uussisserännanute või lihtsalt inglise või vene keelt kõnelevate, Eestis elavate isikute nõustamisega tervishoiuteenuse, täpsemalt perearstinduse valdkonnas. Nõustamine toimub nii telefoni kui ka e-posti teel. Põhiküsimused, mida esitatakse on (võõrkeelt kõneleva) perearsti leidmine ning perearsti nimistusse registreerimine (kuhu ja kuidas esitada taotlus jms). Samuti on koroonapandeemiaga seoses tekkinud vajadus nõustada inimesi mh viirustestidele suunamise osas läbi perearstide või üldistes arstiabi kättesaadavust puudutavates küsimustes. Kontakt: Terviseameti nõustaja Andrei Petuhhov, e-post: Andrei.Petuhhov@terviseamet.ee

3.1.7. PPA migratsiooniinõustamine

PPA migratsiooniinõustamise teenus käivitus 2017. aastal ning on nii tööandjate kui ka sisserändajate seas väga hästi vastu võetud. Nõustajad töötavad Tallinnas, Jõhvis ja Tartus. Nende ülesanne on pakkuda migratsiooniastel küsimustes (näiteks elamislubadega seotud küsimustes jt PPA pädevuses olevatel teemadel) juriidiliselt korrektset nõu telefoni, e-kirja, kirja, Skype'i või vahetute kohtumiste või koolituste kaudu. Kontakt: Telefon: 612 3500 (E-R 9.00-15.00); e-post: migrationadvice@politsei.ee

3.1.8. Integratsiooni Sihtasutuse nõustamisteenus

Integratsiooni Sihtasutuse nõustajad pakuvad mitmekülgset teavet ning vajadusel suunatakse inimesi edasi vastava ametkonna või teenusepakkuja juurde. Nõustajad jagavad juhiseid ja annavad nõu kohanemise ja lõimumisega seotud teemadel, sh vastavate teenuste ja toetuste kohta. Lisaks, nõustatakse tasuta eesti keelt õppida soovivaid täiskasvanuid ja aidatakse valida keeleõppeks sobivaimad võimalused. Nõustajaid on võimalik kaasata ka ettevõtete infotundidesse ja teavitussüritustele, kus nad saavad tutvustada nõustamisteenust ning rääkida lähemalt, milliste küsimuste korral tasub nõustaja poole pöörduda. Samuti on nõustajad kokkuleppel tööandjatega valmis tulema ettevõttesse, kus töötavad teistest rahvustest isikud, et neile töökohal grupinõustamist pakkuda. Kontakt: Nõustamisteenuse valdkonna juht Kätlin Kõverik, e-post: katlin.koverik@integratsioon.ee

➤ Tagasipöördujate nõustamine

Integratsiooni Sihtasutus nõustab tagasipöördujaid, kellel on tekkinud huvi ja soov Eestisse tagasi pöörduda ning ka neid, kes on juba alustanud uut elu Eestis. Nõustaja aitab planeerida sujuvat tagasipöördumist. Nõustamine hõlmab nii praktilist infot kui ka Eestis taaskohanemisega seotud teemasid. Võimalik on ka taotleda tagasipöördumise kulutuste

18 Eesti Rahvusvahelise Maja koduleht: <https://workinestonia.com/internationalhouse/>.

leevendamiseks tagasipöördumistoetust. Rohkem infot tel. + 6599 031 või tagasiestisse@integratsioon.ee;

3.1.9. Infoportaal „Linda“

On väga oluline tagada, et kohalike omavalitsuste teenistujad, kes puutuvad igapäevatoos kokku erineva keele- ja kultuuritaustaga inimestega omavad ülevaate olemasolevatest teenustest, teadmised kultuurierinevustest ja -tundlikkusest. Seda eesmärki toetab infoportaal „Linda“¹⁹, mille on loonud Integratsiooni Sihtasutus ning kuhu koondatakse teave erinevate kohanemis- ja lõimumisteenuste kohta, koolitus- ja teabematerjalid ning lõimumisnõustaja pädevuste kirjeldus. Keskkond võimaldab muu hulgas hinnata kohaliku omavalitsuse töötajate koolitus- ja arenguvajadusi ning kujundada riiki elama asujatele vajalike kohanemis- ja lõimumisteenuste teekonnakaart. <https://linda.integratsioon.ee/login> (sisselogimiseks on vaja registreerida kasutajaks)

3.2. Näiteid kohalike omavalitsuste tasandil algatatud tegevustest

3.2.1. Nõuandvad kogud ja ümarlauad

Mitmed kohalikud omavalitsused, kus on palju sisserrändajaid või eesti keelest erineva emakeelega elanikke, on loonud nõuandvaid kogusid ja ümarlaudu, et rahvusvähemuste teemadega sügavamalt tegeleda. Jõhvis tegutseb Ida-Virumaa rahvuskultuuriseltside ümarlaud, mille tööd juhib Ida-Virumaa Integratsioonikeskus²⁰; Pärnus aga alates 2008. aastast Pärnu linna vähemusrahvuste ühenduste ümarlaud. Tallinnas on loodud Kodurahu Foorum. Sellised koostööplatvormid annavad võimaluse teise keele- ja kultuuritaustaga kohalike omavalitsuste elanikel kaasa rääkida kohaliku omavalitsuse arengus, n-ö anda neile hääli kohaliku tasandi otsuste tegemisel, rakendada laiapinnalist kaasavat planeerimist.

➤ Näide: Tallinna Kesklinna uussisserrändajate nõukogu (City Centre New Arrivals Council)

Uussisserrändajate töörühm Tallinna Kesklinna valitsuses, mis asutati Kesklinna uussisserrändajate projekti raames detsembris 2020. Nõukogus on hetkel 16 liiget (Kesklinna rahvusvahelise kogukonna aktiivsed esindajad). Selle eesmärk on rahvusvahelise kogukonna kaasamine linnaosa ellu ning Kesklinna ja Tallinna linna arengu toetamine. Nõukogu on tänaseks korraldanud mitu infoüritust nagu jäätmete sorteerimise ning taaskasutuse webinar ning arutelu kergliikluse teemal Comodule OÜ ning transpordiameti esindajatega, Nõukogu teeb Tallinna ingliskeelset podcasti koostöös Tallinna linnaga, kus tõstatakse erinevaid arutelusid uudised ning intervjuueeritakse ametnike ja silmapaistvaid linnakodanike,

3.2.2. Tallinna Keskraamatukogu keelekohvikud

Tallinna Keskraamatukogu korraldab keelekohvikuid ja -ringe²¹ erinevates keeltes ja ka eesti keele murretes. Pakutakse suhtlemisvõimalusi eesti, hispaania, inglise, korea, prantsuse, rootsi, saksa, soome, ja vene keeles ning Võru murdes. Osalemise eelduseks on keeleoskus vähemalt suhtlustasemel. Keeleringid on tasuta. Tallinna Keskraamatukogu tähistab ka septembris toimuvat rahvuskultuuride päeva (24.09) erinevate ürituste, näituste ja väljapanekutega. Lisainfo: <https://keskraamatukogu.ee/ringid-ja-klubid/keelekohvikud/>.

¹⁹ Lõimumisnõustaja: linda.integratsioon.ee. Lõimumisteenuste teekonnakaardi koostamise kontaktisik Integratsiooni Sihtasutuses on vanemnõustaja Kätlin Kõverik (katlin.koverik@integratsioon.ee). Infoportali arendamisega tegeleb Integratsiooni Sihtasutuse ekspertrühm, kuhu kuuluvad nelja ministeeriumi (sh SIM, KUM; SOM, HTM) esindajad.

²⁰ Ida-Virumaa Integratsioonikeskuse koduleht: <http://www.integratsioonikeskus.ee/>.

²¹ Tallinna Keskraamatukogu koduleht: <https://keskraamatukogu.ee/ringid-ja-klubid/keelekohvikud/>.

3.2.3. Tartu Rahvusvaheline Maja

Tartus tegutseb alates 2015. aastast Tartu Rahvusvaheline Maja (International House Tartu).²² Rahvusvaheline Maja pakub kohanemisabi uussisserändajatele, sh elamisloa taotlemisel ja pikendamisel, perearsti leidmisel, elukoha registreerimisel, autojuhilubade vahetamisel, lepingute, arvete jms mõistmisel, lastehoiu ja tugivõrgustiku leidmisel ja suhtluse tõlkimisel. Rahvusvaheline Maja korraldab lisaks ka kohanemist toetavaid temaatilisi infoüritusi ja jagab esmast kohanemist toetavat informatsiooni oma kodulehel. Kontakt: Lutsu tn 14a, Tartu, e-post: info@internationalhouse.ee, veeb: <https://www.internationalhouse.ee>.

3.2.4. Pärnu Rahvusvaheline Maja

MTÜ peamisteks tegevusteks on aidata Pärnu uussisserändajatel parimini kohaneda; edendada lojaalsust, usaldust ja ühtekuuluvustunnet regioonis; nõustada ja jagada kasulikku teavet; pakkuda tuge rändetaustaga lastele ning soodustada keeleõpet. Kontakt: <https://houseofparnu.org/>; e-post: houseofparnu@gmail.com

3.2.5. Narva Rahvaste Maja

Narva Linnavalitsuse toel tegutsev Narva Rahvaste Maja asub endises kohalikule omavalitsusele kuuluvas koolihoones aadressil Kreenholmi 25, Narva. Hoones tegutseb enam kui 30 eri rahvuste kultuuriorganisatsiooni, kellega Narva Linnavalitsuse Linnamajandusameti haldusteenistus on sõlminud toetuslepingud. Hoones tegutsevad ka teised huviringid ja spordiklubid ning Narva kunstikool. Seltside käsutuses on ka koolihoone spordisaal ja aula. Hoone klassiruumid on kujundatud eri rahvuste bürooruumideks. Kontakt Narva Linnavalitsuses: Valeri Jääger, Narva linna haldusteenistuse administraator, e-post: valeri.jaager@narva.ee

3.2.6. Tallinna Lilleküla gümnaasiumi õpe välispäritolu õpilastele

Tallinna Lilleküla Gümnaasium on paljudele koolidele jaganud oma kogemusi, mis aitasid tõsta ka teiste koolide pädevust ja valmisolekut, et tagada kvaliteetne õpe muu kodukeelega õpilastele. Gümnaasium alustas välispäritolu õpilaste õpet 2003. aastal, kui kooli võeti esimest korda vastu itaalia perede lapsed. Koolis lähtutakse õppe korraldamisel lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtetest. Koos aineõpetusega õpivad õpilased ka eesti keelt. Teist keelt rääkivate laste õpetajad on saanud asjakohaseid lõimitud keele- ja aineõppe koolitusi. Õpilaste saabumisel määratakse vajadusel õpilaste keeletase, sest enamasti saabuvad kooli uussisserändajate peredest eesti keelt mitteoskavad õpilased. Õppeprotsessi koolis ei tõlgita. Eesti keelt teise keelena õpetatakse õpilastele eraldi rühmades. Võõrkeelseid õpilasi aitavad koolikeskkonda sulandumisel tugiõpilased. Kool kasutab ära kõiki seadustest tulenevaid võimalusi, ka individuaalsete õppekavade loomist, et korraldada teise keele- ja kultuuritaustaga õpilaste õppeprotsessi. Uussisserändaja staatuses on õpilane kuni kolm aastat. 2019/2020. õppeaastal said täiendavat keeleõpet 14 õpilast. Kokku on koolis üle 60 välispäritolu õpilase. 2020/2021. õppeaastal on kooli tulemas 10 uut õpilast erinevatest riikidest. Kontakt: Anu Luure, direktor, anu.luure@lillekyla.edu.ee.

3.3.7. Pärnu Pernova hariduskeskuse keelekümblusprogrammid

Pernova hariduskeskus tegeleb keelekümblusega alates 2016/2017. õppeaastast. Asutuses tegutseb viis koolitatud keelekümbluse õpetajat. Keskus pakub keelekümblust neljas huviringis. Keelekümbluse huviringid on mõeldud eelkoolile ja esimesele kooliastmele. Osalemisega keelekümbluse huviringides saab õpilane piisava teadmiste pagasi ja enesekindluse, et liituda hiljem hariduskeskuse teiste huviringidega. Kogu õpe toimub eesti keeles. Õpetajad kasutavad interaktiivseid meetodeid, näitlikke õppevahendeid, aeglast kõnet, lihtsaid lausete kombinatsioone ja žeste, et uus keel omandataks võimalikult lihtsalt ja loomulikult. Huviliste ja osaliste arv on kasvanud aasta-aastalt. Kui 2016. õppeaastal osales Pernova hariduskeskuses 16 teise kodukeelega õpilast, siis 2020. õppeaasta lõpuks juba 47 teist keelt emakeelena kõnelevat last. Keskus teeb koostööd Pärnu Tammsaare kooli ja Pärnu Kellukese lasteaia, kellega koos korraldatakse keelekümbluse lõiminguüritusi ja näidistunde. Kontakt: Kaire Mertsin, Pernova hariduskeskuse direktor, e-post: kaire.mertsin@pernova.ee.

²² Tartu Rahvusvaheline Maja: <https://www.internationalhouse.ee/>.

Lisa 1. Kohanemis- ja lõimumisvaldkonna teenused ja materjalid

ÜLDINFO	Sihtrühm	Pakkuja	
Kohanemisprogramm	Uussisserändajad, rahvusvahelise kaitse saajad	KuM, Expat Relocation Estonia OÜ	https://www.settleinestonia.ee/ https://issuu.com/settleinestonia (õpikud)
Lõimumisalane nõustamine	Uussisserändajad, teistest rahvustest püsielanikud, rahvuskaaslased ja tagasipöördunud, KOVID ja asutused	INSA	www.integratsioon.ee
Migratsiooninõustamine	Uussisserändajad, Eesti ettevõtjad, ülikoolid jm	PPA	https://www.politsei.ee/et/migratsiooninoustajad
Tugiisikuteenus rahvusvahelise kaitse saajatele	Rahvusvahelise kaitse saajad	Pagulasabi MTÜ, Sotsiaalkindlustusamet	https://www.pagulasabi.ee/tugiteenused/tugiisikuteenus
Tallinna uussisserändajate kohanemise koordinaator	Uussisserändajad, rahvusvahelise kaitse saajad	Tallinna Kesklinna Valitsus	Richard.lemendik@tallinnlv.ee https://www.tallinn.ee/en/g/Tallinn-City-Centre-New-Arrivals-Project
Tartu välismaalaste teenuskeskus	Uussisserändajad, rahvusvahelise kaitse saajad	Tartu Linnavalitsus	www.tartuwelcomecentre.ee janika.hango@tartuwelcomecentre.ee
Lääne-Virumaa uussisserändajate kohanemise koordinaator	Uussisserändajad, rahvusvahelise kaitse saajad	Rakvere Linnavalitsus	Annika.annuk@rakvere.ee
Lõimumisteenus keskkond LINDA	Ametnikud, sihtrühmaga tegelevad töötajad	INSA	www.linda.integratsioon.ee
Eesti kui töösihtkoha tutvustav materjal välisspetsialistidele (WiE) - Relocation Guide	(spetsialistidest) uussisserändajad, Eesti ettevõtted	WiE (EAS)	https://www.workinestonia.com/wp-content/uploads/2019/01/relocation-guide.pdf
Eesti kui õpirände sihtkoha tutvustamine	Uussisserändajad (välismaal elavad inimesed, potentsiaalsed sisserändajad)	Haridus- ja Noorteamet	https://www.studyinestonia.ee/
Eesti kui teadustegevuse sihtkoha tutvustamine	Uussisserändajad (välismaal elavad inimesed, potentsiaalsed sisserändajad)	SA Eesti Teadusagentuur	https://researchinestonia.eu/
Tagasipöördumise toetus	Tagasipöördunud ja rahvuskaaslased	INSA	https://www.integratsioon.ee/tagasipoordujale https://www.eesti.ee/et/kodakondsus-ja-dokumendid/eestisse-tagasipoeerdujale

			https://globalestonian.com/et/tagasip%C3%B6%C3%B6rdumine-eestisse
Keeleõppeleping kodakondsuse taotlejatele (tasuta eesti keele õpe)	Teistest rahvustest püsielanikud	Sisekaitseakad eemia	https://eestikeel.sisekaitse.ee/
Ingliskeelne haridus	Lasteaiad	International School of Estonia Tartu International Kindergarten Tartu International Daycare	
Ingliskeelne haridus	Üldhariduskoolid	Tallinna Inglise Kolledž AS Audentes Miina Härma Gümnaasium International School of Estonia Tallinn European School Tartu International School	
Karjääriõustamine (sh. pererändajate nõustamine)	Töötud, töötajad, tööandjad	Töötukassa	https://www.tootukassa.ee/
E-residentsus	Uussisserändajad	MKM, PPA	https://www.e-resident.gov.ee/eesti/
Mitmekesisuse kokkulepe	Teistest rahvustest püsielanikud, uussisserändajad, eestlased	EIK	https://humanrights.ee/teemad/mitmekesisus-ja-kaasatus/charter/
Ettevõtlusnõustamine välismaalasele ja tagasipöördujale	Uussisserändajad, teistest rahvustest püsielanikud, tagasipöördujad	IHE (EAS), Tallinna ettevõtluskeskus	https://www.tallinn.ee/est/ettevotjale/Ettevotlusalanenoustamine
Startup Visa	Uussisserändajad	Startup Estonia	https://startupestonia.ee/visa
MEEDIA JA INFOVÄLI	Sihtrühm	Pakkuja	
ERRi venekeelsed tele- ning raadiosaated, sh subtiitritega eestikeelsed telesaated (ETV+ ja Raadio 4) ning veebiportaal inglise ja vene keeles	Teistest rahvustest püsielanikud, uussisserändajad, eestlased, tagasipöördujad ja rahvuskaaslased	ERR	https://news.err.ee/ https://etvpluss.err.ee/
Ingliskeelne uudiste portaal Estonian World	Uussisserändajad, teistest rahvustest püsielanikud, eestlased	EW	https://estonianworld.com/
Koolitusprogramm Kultuurisamm	Uussisserändajad	Eesti Instituut	https://kultuurisamm.ee/en/
SOTSIAALNE KAITSE JA TERVIS	Sihtrühm	Pakkuja	
Tervishoiualane nõustamine (perearsti leidmine jms)	Uussisserändajad	Terviseamet	Andrei.petuhhov@terviseamet.ee
Perearstide valmidus võtta nimistusse uusi patsiente	Uussisserändajad	Terviseamet	https://www.terviseamet.ee/en/healthcare/information-patients/what-family-

ja personali keeleoskused			physician-care/family-doctors-readiness-accept-new
Eesti tervishoiu- ja perearstisüsteemi tutvustav infomaterjal	Uussisserändajad	Haigekassa / Terviseamet	https://www.settleinestoni.a.ee/blog/eesti-tervishoiu-ja-perearstisustemi-tutvustav-praktiline-infomaterjal
Perearsti nõuandetelefon (sh vene keeles)	Uussisserändajad, teistest rahvustest püsielanikud	Haigekassa	https://www.haigekassa.ee/1220
HARIDUS JA EESTI KEELE ÕPE	Sihtrühm	Pakkuja	
Kohanemisprogrammi A1 ja A2 keelekursused	Uussisserändajad	KuM, Expat Relocation OÜ	https://www.settleinestoni.a.ee/
Keeleõpe A1-C1	Teistest rahvustest püsielanikud, uussisserändajad	INSA	https://www.integratsioon.ee/eesti-keele-kursused-taiskasvanutele
Mitteformaalne keeleõpe (nt keelekohvikud, õpilasvahetused, pereõpe, keelelaagrid)	Teistest rahvustest püsielanikud, eestlased, uussisserändajad	INSA, INSA eesti keele majad, MTÜ VeniVidiVici jm	https://www.integratsioon.ee https://venividivici.ee/
Eesti keele õppimise äpp/mäng (Speakly, WalkTalk, Multikey, Käänuk)	Teistest rahvustest püsielanikud, uussisserändajad	INSA	https://www.speakly.me/ https://www.integratsioon.ee (paroolid)
„Keeletee“ ja „Keelekliki“ loomine ja ülalpidamine	Teistest rahvustest püsielanikud, uussisserändajad	HTM	https://www.keeletee.ee/index_ru.html
Eesti keele õpe tööturukoolitusena „Tööturuteenuste ja toetuste seaduse“ alusel	Teistest rahvustest püsielanikud, uussisserändajad (registreeritud töötud)	Eesti Töötukassa, keelefirmad	https://www.tootukassa.ee/sites/tootukassa.ee/files/tooturukoolituse_teenusstandard_010121.pdf
Eesti keele õpe rahvusvahelise kaitse saajatele A1–A2 tasemetel	Rahvusvahelise kaitse saajad	Partnerorganisatsioonid	https://rahvaylikool.ee/projektid/eesti-keele-ope-rahvusvahelise-kaitse-saajatele-2020-2022/
Eesti keele koolituskulude hüvitamine tööandjale	Teistest rahvustest püsielanikud, uussisserändajad (tööandjad ja nende töötajad; noored vanuses 16–29; vanaduspensioniealised; töötud rahvusvahelise kaitse saajad)	Eesti Töötukassa	https://www.tootukassa.ee/content/tooandjale-ja-partnerile/koolitustoetus-tooandjale
KULTUUR, SPORT, KODANIKUÜHISKON D	Sihtrühm	Pakkuja	
Rahvuskultuuride toetamine	Teistest rahvustest püsielanikud (rahvusvähemuste	INSA, Rahvakultuuri keskus	http://www.erkf.ee/taotlejad

	kultuuriseltsid ja nende liikmed)		
Vähemusrühvuste kultuuriautonoomia toetamine	teistest rühvustest püsielanikud (kultuuriautonoomia on praegu ingerisoomlastel ja eestirootslastel)	KuM	https://www.kul.ee/kultuuriline-mitmekesisus-ja-loimumine/rahvusvahemused-ja-rahvuskaslasted/vahemusrahvuse
Spordiprogramm, ürituste korraldamine	Kolmandate riikide kodanikud	MTÜ Eesti Rahvusvaheline Maja	https://www.internationalhouse.ee/
Eesti kultuuri- ja spordiasutuste teenusdisaini- ja mentorprogramm	kolmandate riikide kodanikud	MTÜ Pagulasabi	https://www.pagulasabi.ee/uudised/eesti-pagulasabi-kutsu-spordi-ja-kultuuriasutusi-osalema-sisserandajatele-moeldud-teenuste
Vabatahtlike portaali Vabatahtlike Värav haldamine vene ja inglise keeles	teistest rühvustest püsielanikud, uussisserändajad	Eesti Külaliikumine Kodukant	https://vabatahtlikud.ee/vabatahtlik-tegevus/
Professionaalset ja sotsiaalset võrgustumist toetavad grupinõustamised ja üritused Eesti Rahvusvahelises Majas	uussisserändajad, tagasipöördunud	IHE, WiE (EAS)	https://workinestonia.com/internationalhouse/event/?role=foreigner&

Lisa 2. Eestis viibimise seaduslikud alused

Eestisse saabumiseks ja Eestis viibimiseks peab välismaalasel olema seaduslik alus. Allpool on nimetatud kõige levinumad viibimise alused.

Euroopa Liidu kodanikud

- EL kodanikel on kohe õigus Eestis töötada
- EL kodanikud omandavad tähtajalise elamisõiguse 5 aastaks, kui registreerivad oma Eesti elukoha kohalikus omavalitsuses (rahvastikuregistris).

Kolmandate riikide kodanike viibimisalused

- Viisavabadus (Üldiselt viibimisõigus lühiajaliselt 90 päeva 180 päevase perioodi jooksul)
- C-viisa ehk Schengeni viisa (võimaldab viibida kogu Schengenis (sealhulgas ka Eestis) kuni 90 päeva 180 päevase perioodi jooksul)
- D-viisa ehk pikaajaline viisa (maksimaalne viibimisaeg Eestis 365 päeva järjestikkuse 12 kuu jooksul; Reisi eesmärgid: lühiajaline töötamine; õppimine; sugulaste või sõprade külastamine; meditsiinilised põhjused; ärireis; iduettevõtlusega tegelemine)
- Elamisload (õppimiseks, töötamiseks, pererändeks)

Rahvusvaheline kaitse

- **Pagulane** on välismaalane, kes põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, poliitiliste veendumuste või sotsiaalsesse gruppi kuulumise pärast viibib väljaspool päritoluriiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada nimetatud riigilt kaitset ning kelle suhtes ei esine pagulasena tunnustamist välistavat asjaolu.
- **Täiendava kaitse saaja** on välismaalane, kes ei kvalifitseeru pagulaseks ja kelle suhtes ei esine täiendava kaitse andmist välistavat asjaolu ja kelle suhtes on alust arvata, et tema Eestist tagasi- või väljasaatmine päritoluriiki võib talle nimetatud riigis kaasa tuua tõsise ohu, sealhulgas: 1) talle surmanuhtluse kohaldamise või täideviimise või 2) tema piinamise või tema suhtes ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- või karistamisviiside kasutamise või 3) konkreetselt tema või üldse tsiviilisikute elu ohtu sattumise või tema või tsiviilisikute kallal vägivalla rakendamise rahvusvahelise või riigisisese relvakonflikti tõttu.
- **Ajutise kaitse saaja** on välismaalane, kes on sunnitud eelkõige rahvusvaheliste organisatsioonide üleskutse tulemusena oma päritoluriigist või -piirkonnast lahkuma või on sealt evakueeritud ning kellel seoses olukorraga nimetatud riigis ei ole võimalik turvaliselt ja püsivalt tagasi pöörduda ja kes võib kuuluda rahvusvahelist kaitset reguleerivate sätete reguleerimisalasse ning 1) kes on põgenenud relvakonflikti või püsiva vägivalla piirkonnast; 2) keda ähvardab tõsine oht langeda või kes on langenud inimõiguste süsteemse või üldise rikkumise ohvriks. Ajutine kaitse on erandlik menetlus, mille eesmärk on anda välismaalastele ajutist kaitset massilise sisslerände. Ajutine kaitse on erandlik menetlus, mille eesmärk on anda massilise sisslerände või eeldatava massilise sisslerände korral viivitamatut ja ajutist kaitset välismaalastele.

Lisa 3. Avalikele teenustele ligipääs: elamisloaga vs viisa alusel viibivad inimesed

Lühiajalise töötamise ja pikaajalise viisa alusel viibijate peamine erisus on see, et neil puudub elukoha registreerimise õigus ning seega ei laiene neile paljud kohanemis-, lõimumis-, ja muud avalikud teenused. Allolevas tabelis on välja toodud ligipääsetavus peamiste teenuste lõikes.

Teenuse nimi	Elamisluba	Viisa*
Perearsti teenus	+	-
Perearsti nõuandetelefon	+	+
Üldhariduskoolid	+	-
Ussissserändajatele suunatud tasuta kohanemisprogramm, sh eesti keele õpe	+	-
Tasuta eesti keele õpe (Integratsiooni SA)	+	-
EURES – töövahendus, Eestis elamis-ja töötingimuste tutvustamine	+	+
Tööinspektsiooni tasuta nõustamisteenus	+	+

PPA migratsiooni nõustamisteenus	+	+
Info jagamine, nõustamine (Eesti Rahvusvaheline Maja, Tartu Välismaalaste Teenuskeskus, Tartu Rahvusvaheline Maja)	+	+
Integratsiooni SA nõuandevõrk	+	+
Tasuta ja soodustingimustel õigusabi (juristaitab.ee)	+	+
Tasuta ühistransport Tallinnas	+	-
Ohvriabi kriisitelefoni (Sotsiaalkindlustusamet)	+	+

**Viisa alusel viibijate all peetakse antud tabelis silmas järgmist sihtgruppi: lühiajalised ja hooajajärgsed, viisa alusel viibivad välisstudengid, NATO SOFA koostöökokkuleppe alusel viibivad ja kolmandatest riikidest pärit diplomaadi staatusega isikud ja nende pereliikmed.*

Lisa 4. Dokumendis kasutatud mõisted

Etniline vähemus – põhirahvusest erineva rahvusliku või kultuurilise taustaga ühiskonnagrupp.

Kaudne teenus – teenus, mille käigus asutused osutavad teenust kasusaaja otsese pöördumiseta ja teenuse kasusaajaid ei ole võimalik identifitseerida (nt keeleõppega seotud sotsiaalkampaania ja teavitamine).

Kohanemine – protsess, mille käigus riiki ümber asunud uussisserändajad kohanevad uue keskkonna ja vastuvõtva ühiskonnaga. Protsessi iseloomustab teadmiste ja oskuste omandamine, mis aitab uues keskkonnas toimida nii igapäevaelu puudutavas sfääris (elukoha leidmine, kooli- ja lasteaiakohad, maksud, tervishoiu- ja sotsiaalteenused, keeleõppe võimalused jne), riigisfääris (ühiskonnakorraldus, õigusaktid, riigi toimimispõhimõtted, teise riigi kodakondsusega isikute õigused ja kohustused, elamisloa ja elamisõigusega seonduv jne) kui ka käitumuslikus sfääris (esmane arusaam vastuvõtva ühiskonna alusväärtustest, kultuurilistest tavadest, esmatasandi keeleõpe jne).

Kolmandate riikide kodanikud – isikud, kes ei ole Euroopa Liidu, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi (Norra, Island, Liechtenstein) ega Šveitsi Konföderatsiooni kodanikud.

Lõimumine – mitmepoolne sotsiaalse sidususe tekke protsess ühiskonnas erineva keelelis-kultuurilise taustaga inimeste vahel. Protsessi iseloomustab teadmiste, oskuste omandamine ja väärtuste kujunemine, mis panustavad ühiskonna arengusse praktilise koostöö ja vastastikuse avatuse kaudu. Lõimumise tulemusena väheneb ühiskonnaliikmete kultuurilisest, keelelisest, religioosest ja rahvuslikust kuuluvusest tingitud sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus ja suureneb osalemine ühiskonnaelus.

Määratlemata kodakondsusega isik – isik või tema järeltulija, kes on jäänud varasemast kodakondsusest ilma seoses tema kodakondsusjärgse riigi lakkamisega, kuid ei ole realiseerinud võimalust saada mõne järglasriigi kodakondsust.

Otsene teenus – teenus, mida asutus osutab füüsilisele või eraõiguslikule juriidilisele isikule teeninduskontakti või mistahes suhtluskanali kaudu isiku tahtel, sh eeldataval tahtel (nt keeleõpe ja keeleõppega seotud nõustamine).

Pagulane – inimene, kellele on antud 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooni alusel rahvusvaheline kaitse. PPA annab inimesele pagulase staatuse juhul, kui tema põhjendatud tagakiusukartus on tingitud tema rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse rühma kuulumise või poliitiliste

vaadete pärast. Pagulasele antakse elamisluba kolmeks aastaks, mida saab vajadusel pikendada samuti kolmeks aastaks.

Põgenik – inimene, kes on sunnitud lahkuma oma kodakondsusjärgsest riigist või alalisest asukohast mõne erakorralise sündmuse (nt relvakonflikti, üldise vägivalla, inimõiguste rikkumise, looduskatastroofi) või tagakiusukartuse tõttu. Kui selline põgenik ei ületa rahvusvaheliselt tunnustatud riigipiiri, siis on tegemist sisepõgenikuga.

Püsielanik – legaalselt Eestis viibiv isik, kes on riigis elanud rohkem kui viis aastat. Eestis püsiv elamine välismaalaste seaduse tähenduses on Eesti kodaniku või Eesti elamisluba või elamisõigust omava välismaalase Eestis viibimine vähemalt 183 päeva aasta jooksul.

Rahvusvahelise kaitse saaja – välismaalane, keda on tunnustatud pagulasena, lisakaitse või ajutise kaitse saajana ja kellele on antud Eesti elamisluba.

Rahvusvahelise kaitse taotleja – välismaalane, kes on Eestis esitanud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse alusel rahvusvahelise kaitse ja elamisloa taotluse, mille suhtes ei ole lõplikku otsust langetatud.

Rahvusvähemus – väljaspool oma riiki elav etniline kogukond. Rahvusvähemuse mõiste hõlmab nii vähemusrahvusi kui ka välispäritolu rahvastiku hulka kuuluvaid etnilisi rühmi.

Riigiidentiteet – ühiskonnaliikmete jagatud seotustunne riigiga. Ühine riigiidentiteet põhineb jagatud väärtustel, sümbolitel ja praktikatel ning tagab inimeste kuuluvus- ja turvatunde ühiskonnas.

Ränne – inimeste elukohavahetus. Kui rännatakse ühe riigi piirides, on tegemist siserändega. Ränne võib olla vabatahtlik (töötamine) või sunnitud (sõjapõgenikud). Kui ränne ületab riigipiire, siis on tegemist kas sisse- või väljarändega.

Sotsiaalne sidusus²³ – ühiskonna võimekus tagada oma liikmete heaolu, vähendada ebavõrdsust ja vältida ühiskonnagruppide marginaliseerumist.

Tagasipöörduja – välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanik või eestlane ning tema Eestisse elama asunud abikaasa, laps ja vanem.

Tagasiränne – isiku tagasipöördumine sihtriigist lähteriiki.

Tugiteenus – teenus, mida osutavad ministeeriumid enda või teise asutuse ametnikele või töötajatele, et arendada või täita kohanemis- ja lõimumispoliitikast tulenevaid ülesandeid (nt täiendusõpe keeleõpetajatele).

Täiendava kaitse saaja – inimene, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kes ei saa naasta päritoluriiki, sest sellega võib talle kaasneda tõsine oht: surmanuhtlus, piinamine, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- või karistamisviiside, sh vägivalla kasutamine rahvusvahelise või riigisisese relvakonflikti tõttu. Eestis antakse täiendava kaitse saajale elamisluba kehtivusega üks aasta, mida saab vajadusel pikendada kahe aasta kaupa.

Ussisserändaja – legaalselt Eestisse sisserännanud välismaalane, kes on riigis elanud vähem kui viis aastat. Ussisserändajaks peetakse välismaalast, kellele on antud Eesti tähtajaline elamisluba välismaalaste seaduses või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud alusel; Euroopa Liidu kodanikku, kes on omandanud Eestis tähtajalise elamisõiguse Euroopa Liidu

²³ Sidusa ühiskonna all mõistetakse ühiskonna suutlikkust tagada kõigi oma liikmete heaolu, vähendada erinevusi ja vältida polariseerumist. Sidus ühiskond koosneb üksteist toetavatest vabadest inimestest, kes saavutavad oma ühiseid eesmärgi demokraatlikult. See tähendab inimeste eelarvamusteta ja võrdset kohtlemist, sõltumata nende soost, vanusest, erivajadusest või puudest, rassilisest või etnilisest kuuluvusest, seksuaalsest sättumusest, perekonnaseisust, elukohast jne. Sidusa ühiskonna osad on sotsiaalne kaasatus, mis tähendab inimeste võimalust osaleda täisväärtuslikult ühiskondlikus elus, sealhulgas töötada ja olla majanduslikult aktiivne, ning sotsiaalne mobiilsus, mis võimaldab indiviidide ja sotsiaalsete gruppide horisontaalset või vertikaalset liikuvust erinevate ühiskondlike struktuuride ja tasandite vahel. (Euroopa Nõukogu 2004, OECD 2012, https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/RevisedStrategy_en.pdf, <https://www.un.org/esa/socdev/ageing/documents/social-cohesion.pdf>).

kodaniku seaduses sätestatud alusel; Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliiget, kellele on antud Eestis tähtajaline elamisõigus Euroopa Liidu kodaniku seaduses sätestatud alusel.

Vähemusrahvus – riigi põhirahvusest etnilise enesemääratluse, keele, usu või kultuurilise omapära poolest erinev ajalooline rahvusrühm. Vähemusrahvuseks käsitatakse Eesti kodanikke, kes elavad Eesti territooriumil; omavad kauaaegseid, kindlaid ja kestvaid sidemeid Eestiga; erinevad eestlastest oma etnilise kuuluvuse, kultuurilise omapära, religiooni või keele poolest; on ajendatud soovist üheskoos alal hoida oma kultuuritavasid, religiooni või keelt, mis on aluseks nende ühisele identiteedile. Eesti määratleb mõiste “vähemusrahvus” vähemusrahvuste kaitse raamkonventsiooni ratifitseerimise seaduses.

Ümberasustamine – rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste vastuvõtmine kolmandatest riikidest ÜRO juhtimisel.

Ümberpaigutamine – 2015. aastal Euroopa Liidu Nõukogu otsusega vastu võetud solidaarsusmeede, mis tähendab rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste Euroopa Liidu sisest ümberpaigutamist.

Lisa 5. Lühendid

ADIROM	-	Euroopa Nõukogu romade ja rändlejate ekspertkomitee
CLIP	-	Euroopa linnade kohaliku lõimumispoliitika võrgustik migrantidele
CLRAE	-	Euroopa Nõukogu kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kongress
EAS	-	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus
ECRI	-	Euroopa rassimi ja sallimatuse vastu võitlemise komisjon
EIN	-	Euroopa integratsioonivõrgustik
EKSÜ	-	Eesti Kultuuriseltside Ühendus
EMTA	-	Eesti Maksu- ja Tolliamet
EMN	-	Euroopa Rändevõrgustik
FRA	-	Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet
HCNM	-	Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni rahvusvähemuste ülemvolinik
HTM	-	Haridus- ja teadusministeerium
INSA	-	Integratsiooni Sihtasutus
IOM	-	Rahvusvaheline Migratsioonorganisatsioon
JUM	-	Justiitsministeerium
KUM	-	Kultuuriministeerium
MKM	-	Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
NRCP	-	Euroopa Komisjoni romade integreerimise riiklik kontaktpunk
OSCE	-	Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon
PPA	-	Politsei- ja piirivalveamet

RIHA	-	Riigi Infosüsteemi Haldussüsteem
SIM	-	Siseministeerium
SOM	-	Sotsiaalministeerium
SKA	-	Sotsiaalkindlustusamet
UNHCR	-	ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet

Juhendmaterjali valmimisele aitas kaasa kultuuriministri 23. novembri 2018. aasta käskkirjaga nr 205 moodustatud riigieelarve strateegia läbirääkimiste lõimumise valdkonna töörühm, kuhu kuuluvad Eesti Linnade ja Valdade Liidu, kohalike omavalitsuste ning erinevate ministeeriumide esindajad. Dokumendi koostasid Anna Mäkinen, Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse osakonna peaspetsialist (anna.makinen@kul.ee), Anne-Ly Reimaa, Kultuuriministeeriumi lõimumisvaldkonna rahvusvaheliste suhete juht (annely.reimaa@kul.ee, telefon: 628 2217) ja Kätlin Kõverik, Integratsiooni Sihtasutuse vanemnõustaja (katlin.koverik@integratsioon.ee, telefon: 659 9032). Koostamisele aitasid kaasa Piret Hartman, Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse asekanstler (piret.hartman@kul.ee, telefon: 628 2355); Olga Sõtnik, Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse osakonna nõunik (olga.sotnik@kul.ee, telefon: 628 2261); Kerli Zirk, Siseministeeriumi kodanikuühiskonna ja kohanemispoliitika osakonna nõunik (kerli.zirk@siseministeerium.ee, telefon: 612 5082), Kristen Kanarik, Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna nõunik (kristen.kanarik@siseministeerium.ee), Annike Soodla, Haridus- ja Teadusministeeriumi hariduskorralduse osakonna peaekspert (annike.soodla@hm.ee, telefon: 7354016), Viivian Jõemets, Haridus- ja Teadusministeeriumi hariduskorralduse osakonna peaekspert (viivian.joemets@hm.ee, telefon: 7350203); Sulev Valner, Rahandusministeeriumi regionaalhalduspoliitika osakonna nõunik (Sulev.Valner@fin.ee, telefon 5307 9322), Annely Tank, EAS-i Work in Estonia projektijuhi kohusetäitja (Annely.Tank@eas.ee, telefon: 627 9530), Tarmo Saks, Integratsiooni Sihtasutuse rahvuskaaslaste info- ja koostööspetsialist (tarmo.saks@integratsioon.ee, telefon: 6599021); Jan Trei, Eesti Linnade ja Valdade Liidu asedirektor (Jan.Trei@elvl.ee, telefon: 604 3006), Ott Kasuri, Eesti Linnade ja Valdade Liidu arendusjuht (Ott.Kasuri@elvl.ee, telefon: 604 3013) ja Kädi Koppe, Eesti Linnade ja Valdade liidu nõunik (Kadi.Koppe@elvl.ee, telefon: 604 3011).
